

children. The experience of EU countries, such as Germany, Switzerland and Austria, in adapting educational systems to the needs of students with migration experience is analysed. Germany uses preparatory classes («Willkommensklassen»), Switzerland individualised programmes within cantonal systems, and Austria language classes («Deutschförderklassen») and mobile intercultural teams. These practices aim to provide language support, psychosocial adaptation and intercultural integration, although they face challenges such as a shortage of teachers and uneven funding.

Key words: European integration, educational discourse, inclusive education, refugee children, secondary education, integration strategies.

УДК 37.016:796]:613/614

Олексій Жижанов

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

ORCID ID 0009-0006-4215-5336

DOI 10.24139/2312-5993/2025.02/059-070

РЕАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Мета статті полягає у визначенні сучасних педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності учнів та їх реалізації у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури. Використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження. Установлено результати, котрі визначають три основні педагогічні умови дослідження. Практичне значення дослідження доводить, що забезпечення ефективного здоров'язбереження в умовах сучасної школи є однією із ключових освітніх задач. Висновки та перспективи подальших наукових розвідок встановлюють потребу подальшого вивчення педагогічних умов, які найбільш ефективно впливають на формування здоров'язбережувальної компетентності саме у шкільному середовищі, зокрема на уроках фізичної культури.

Ключові слова: педагогічні умови, здоров'язбережувальна компетентність, мотивація, знання, уміння, заклади загальної середньої освіти, уроки фізичної культури, учні.

Постановка проблеми. У сучасних умовах життя зростає кількість дітей із хронічними захворюваннями, порушеннями опорно-рухового апарату, зниженням рівня фізичної активності, що значною мірою пов'язано із малорухливим способом життя, надмірним використанням цифрових технологій та недостатнім рівнем культури здоров'я. Освітній простір повинен відповідати новим викликам часу та забезпечувати не лише академічну підготовку, а й формування в учнів ціннісного ставлення до власного здоров'я, мотивації до ведення здорового способу життя та відповідальності за його збереження.

Уроки фізичної культури мають значний потенціал для формування здоров'язбережувальної компетентності, оскільки саме

через рухову активність, педагогічно доцільну фізичну діяльність і цілеспрямоване виховне середовище можна впливати на гармонійний розвиток дитини. У цьому контексті особливого значення набуває упровадження сучасних педагогічних умов, які передбачають застосування інноваційних методик навчання, індивідуалізацію фізичних навантажень, інтеграцію знань про здоров'я у зміст предмета, а також створення безпечного, мотивуючого й підтримувального освітнього середовища. Саме такий підхід дозволяє не лише підвищити ефективність фізичного виховання, а й сформуванню в учнів стійкі знання, уміння та навички щодо збереження і зміцнення здоров'я впродовж усього життя.

Аналіз актуальних досліджень засвідчує зростання зацікавленості науковців до теми здоров'я та його збереження в умовах сучасної освіти. У науково-педагогічному дискурсі ця проблема розглядається у різних аспектах, як от: теоретичне обґрунтування поняття «здоров'язбережувальна компетентність», пошук ефективних методів її формування, упровадження інноваційних технологій навчання, а також створення педагогічних умов, сприятливих для збереження й зміцнення здоров'я учнів.

Значний внесок у вивчення даної проблематики зробили вчені, котрі досліджували педагогічні засади фізичного виховання школярів, формування в них потреби у дотриманні звичок здорового способу життя, актуальність організації рухової активності, серед яких: О. Гладощук (Гладощук, 2008), В. Горащук (Горащук, 2005), О. Колонькова та О. Литовченко (Колонькова, Литовченко, 2009). Т. Андрющенко (Андрющенко, 2018), О. Гнатюк (Гнатюк, 2017), В. Овчарук (Овчарук, 2021) розглядали формування здоров'язбережувальної компетентності як інтегративного результату навчання, що включає мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти.

Актуальні дослідження підкреслюють необхідність модернізації змісту та форм проведення уроків фізичної культури у закладах загальної середньої освіти з урахуванням особистісно орієнтованого підходу, упровадження здоров'язбережувальних технологій, диференціації фізичних навантажень, а також врахування психофізіологічних особливостей учнів. Увага також приділяється питанням розвитку фізичної культури як ключового елемента освітнього середовища, здатного впливати на формування соціально значущих якостей особистості.

Мета дослідження полягає у визначенні сучасних педагогічних умов формування здоров'язбережувальної компетентності учнів та їх

реалізації у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури.

Методи дослідження. У процесі аналізу проблеми було використано комплекс наукових методів (теоретичні, емпіричні), котрі дають змогу отримати об'єктивні, науково обґрунтовані висновки, а саме: спостереження за навчально-виховним процесом на уроках фізичної культури; аналіз науково-методичної літератури; узагальнення передового педагогічного досвіду; систематизація та класифікація наявної інформації; моделювання педагогічних умов формування здоров'язберезувальної компетентності.

Виклад основного матеріалу. Ефективне формування здоров'язберезувальної компетентності в учнів у закладах загальної середньої освіти можливе лише за умови створення цілісної системи педагогічного впливу, що поєднує мотиваційний, когнітивний і діяльнісний компоненти. Формуванню цих компонентів сприяють педагогічні умови, створені в освітньому середовищі. Розглянемо сутність суть цих умов, визначених у науково-педагогічній літературі.

Науковці інтерпретують «педагогічні умов» як сукупність факторів, котрі можуть позитивно чи негативно вплинути на перебіг та результативність освітнього процесу. Тобто це поняття – максимально широке і може включати людські й матеріальні, фізичні й ідеальні, спеціально організовані й хаотичні (природні, фонові) обставини, у яких відбувається освітній процес. Для короткого визначення педумов визначаємо поняття, котре характеризується як «спеціально організовані (адміністрацією закладу загальної середньої освіти, учителем, учнем) заходів (дій) з метою досягнення конкретної мети. Умови, на які активно не може впливати ані адміністрації, ані учитель, ані учень, кваліфікуються як фонові (пасивні), до яких відносяться: теоретично-практична система навчання, навчальний розпорядок освітнього процесу, матеріальна база школи, вік учнів тощо (Овчарук, Овчарук, 2021, с. 62). Проаналізуємо особливості створення педагогічних умов для формування здоров'язберезувальної компетентності учнів на уроках фізичної культури.

Важливим фактором в упровадженні ефективних педагогічних умов до системи загальної середньої освіти є застосування здоров'язберезувальних методик, котрі базуються на таких принципах:

– добір ефективних психолого-педагогічних технологій із урахуванням індивідуальних особливостей учнів;

– використання особистісно орієнтованого і діяльнісного підходів у навчанні з урахуванням психологічних й індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу;

– діагностика рівня індивідуального здоров'я з урахуванням психофізіологічного стану здобувачів освіти;

– оволодіння методами самодіагностики, самооцінки, самоконтролю й самокорекції психосоматичного стану організму на різних етапах життя особистості;

– оптимізація соціально-гігієнічних умов життєдіяльності учнів й учителів (Горащук, 2005).

У вітчизняній та зарубіжній педагогіці здійснено чимало спроб описати й узагальнити комплекс педагогічних умов щодо вдосконалення суб'єктів освітнього процесу, в тому числі фізичного розвитку і вдосконалення. Так, О. Глагощук, вивчаючи педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів у системі фізичного виховання, визначає три групи відповідних умов:

а) формування знань, цінностей та мотиваційних чинників, котрі стосуються культури і потреби здоров'язбереження;

б) удосконалення процесу навчання за допомогою інформаційно комунікативних технологій;

в) сприяння отриманню особистого досвіду здоров'язбереження шляхом доцільно організованої самостійної роботи (Глагощук, 2008).

На основі аналізу наукових джерел, педагогічного досвіду та сучасних вимог до фізичного виховання, виокремлюємо три ключові педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури, реалізація яких є необхідною для досягнення поставленої мети дослідження:

1. Створення умов формування мотивації учнів у закладах загальної середньої освіти до здоров'язбережувальної діяльності на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

2. Розширення знань і вмінь здоров'язбережувального змісту і спрямування шляхом індивідуалізації навчального процесу та інтеграції методик, спрямованих на зміцнення здоров'я учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури.

3. Навчання учнів організації самостійної роботи для набуття особистого досвіду здоров'язбережувальної діяльності за допомогою оптимізації навчального середовища у закладах загальної середньої освіти.

Перша педагогічна умова формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури орієнтована на їхнє внутрішнє усвідомлення значущості здоров'я як базової життєвої цінності. Важливо створити умови для того, щоб вони сприймали здоров'я як цінність і були зацікавлені у його збереженні. Виховання культури здоров'я стосується виховання особистісних якостей здобувача освіти, які сприяють збереженню та зміцненню здоров'я, формуванню уявлень про своє здоров'я як велику цінність, посиленню мотивації на ведення здорового способу життя, підвищенню відповідальності за особисте здоров'я та здоров'я оточуючих (Ващенко, Свириденко, 2006). Це можна досягти через інтерактивні методики, приклади з життя та підкріплення особистих успіхів кожного учня, що сприятиме їхній вмотивованості до здоров'язбережувальної діяльності.

Мотивація – це ключовий фактор у формуванні здоров'язбережувальної компетентності. Для її створення важливо:

а) розвивати ціннісні орієнтації, чому допоможе використання методів, які сприяють усвідомленню значення здоров'я як життєвої цінності (наприклад, інтерактивні уроки, де учні обговорюють вплив здорового способу життя на успіхи у навчанні, спорті, професійній діяльності);

б) застосовувати позитивний досвід, підкреслюючи прикладами із життя, коли здоров'я допомогло досягти визначних результатів (учнів можна мотивувати через історії відомих особистостей, які завдяки правильному догляду за собою здобули успіхи);

в) підтримувати внутрішню мотивацію, заохочуючи учнів до самостійної постановки цілей, пов'язаних із зміцненням їхнього здоров'я, та досягнення цих цілей через постійне підкріплення їхніх успіхів.

Визначені чинники сприяють зростанню навчальної мотивації учнів та розвитку позитивного ставлення до здорового способу життя, а реалізація педагогічної умови здійснюється через:

– проведення мотиваційних бесід, використання прикладів із життя, рольових ігор;

– формування позитивної емоційної атмосфери на уроці, що забезпечує комфорт та психологічну безпеку;

– створення ситуацій успіху навіть для учнів із низьким рівнем фізичної підготовки;

– стимулювання особистісної зацікавленості в досягненні результатів фізичного самовдосконалення.

Друга педагогічна умова формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури передбачає адаптацію освітнього процесу до персональних особливостей школярів, а також розширення знань і вмінь через індивідуалізацію навчання. За твердженням Т. Андрющенко, необхідною умовою, за якою в дитини може бути сформована здоров'язбережувальна компетентність, є системне отримання знань, які стосуються власного здоров'я. Проте для того, щоб отримані знання перетворилися у життєво необхідні навички і стали основою стійких переконань стосовно значення здоров'я, необхідне систематичне їх відпрацювання (Андрющенко, 2018, с. 239).

Уроки фізичної культури у закладах загальної середньої освіти мають важливе значення у системі навчання та виховання учнів, метою яких є – сформувати здоров'язбережувальну компетентність учнів на основі оволодіння ними знань про здоров'я та безпеку, опанування практичними навичками здорового способу життя і безпечної поведінки, а також формування ціннісного ставлення до життя й здоров'я свого та оточуючих. Упровадження здоров'язбережувальних підходів до навчання сприяє досягненню мети формування здоров'язбережувальної компетентності школярів та можливе за допомогою застосування прийомів і методів організації навчально-виховного процесу без шкоди для здоров'я здобувачів освіти, а саме:

- забезпечення можливості збереження здоров'я учнів протягом навчання закладі загальної середньої освіти;
- формування необхідних знань, умінь і навичок зі збереження та зміцнення здоров'я у дітей;
- сприяння валеологічному мисленню учнів у процесі використання отриманих знань у повсякденному житті (Гнатюк, 2017).

Вітчизняні учені вважають, що задля розширення знань і вмінь у процесі формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти ефективним є використання технологій, які:

- ґрунтуються на психолого-педагогічних особливостях дітей шкільного віку;
- мають комплексний характер і враховують більшість чинників, котрі мають значний вплив на здоров'я учнів;
- створюють безпечне та комфортне освітнє середовище, формуючи позитивне ставлення дітей до нього;

- забезпечують реалізацію мети та змісту діяльності закладів освіти, спрямованих на збереження здоров'я дітей та формування у них культури здорового способу життя;
- використовують особистісно орієнтовані методи навчання, заохочуючи учнів брати участь у плануванні здоров'язбережувальної діяльності;
- здійснюють періодичну оцінку ефективності технології;
- проводять контроль за виконанням настанов, що мають оздоровчо-профілактичний характер;
- покращують шкільну гігієну та санітарію, матеріально-технічну та навчальну базу, атмосферу у колективі відповідно до сучасних освітніх стандартів;
- залучають батьків до діяльності, яка стосується збереження та зміцнення здоров'я їхніх дітей (Колонькова, Литовченко, 2009).

Завданням учителя є реалізувати загальнопедагогічні принципи (науковості, систематичності, послідовності, наочності, ґрунтовності, свідомості, активності та самостійності у навчанні, доступності та емоційності навчання, урахування індивідуальних особливостей учнів) та специфічні принципи (безперервності процесу фізичного виховання, системного чергування навантажень і відпочинку, поступового підвищення розвиваючо-тренувальних впливів, адаптивного збалансування динаміки навантажень, циклічності побудови занять) навчання на уроках фізичної культури. У процесі планування уроку важливо обрати типи навчальної діяльності учнів за допомогою компетентнісного та діяльнісного підходів. Проте діюча методика проведення заняття може бути змінена шляхом індивідуалізації навчання. Цьому сприяють індивідуальний підбір засобів навчання на кожному уроці, використання різного ступеня складності навчального матеріалу, самостійне обрання учнями способів виконання за кількістю повторень, амплітудою та темпом, що відповідають їх інтересам і можливостям. Зміна методичних прийомів сприятиме формуванню потрібних компетентностей здобувачів освіти, зокрема й здоров'язбережувальної, та здатностей їх застосовувати у різних життєвих ситуаціях (Інструктивно-методичні рекомендації, 2022, с. 4-5).

Індивідуалізація навчання учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури відбувається шляхом надання знань та практичних умінь із застосуванням індивідуального підходу, інтеграції сучасних методик і технологій, які допомагають зміцнювати

фізичне та психологічне здоров'я школярів. Індивідуальний підхід допомагає краще адаптувати матеріал до потреб здобувачів освіти. Визначаємо такі основні аспекти застосування цього підходу:

а) диференціація завдань – ґрунтується на розробці навчальних матеріалів, які враховують різний рівень фізичної підготовки та інтереси учнів (наприклад, для одних можуть бути запропоновані вправи на гнучкість, для інших – на силу або витривалість);

б) інтеграція здоров'язбережувальних методик – включає упровадження технологій ментального тренінгу, спрямованих на зменшення стресу, або вправ на координацію для покращення рухової активності школярів;

в) підвищення знань – відбувається шляхом проведення додаткових занять чи практикумів, де учні отримують інформацію про принципи правильного харчування, організацію фізичної активності та значення сну.

Реалізації другої педагогічної умови сприяє:

– упровадження диференційованих фізичних навантажень з урахуванням вікових, статевих, психофізіологічних особливостей учнів;

– використання сучасних оздоровчих методик, таких як фітнес-програми, дихальні та релаксаційні вправи;

– включення до навчального процесу елементів теоретичних знань із біології, анатомії, валеології, що сприяють глибшому розумінню основ здоров'я;

– міжпредметна інтеграція, що розширює світогляд учнів і допомагає бачити зв'язок між знаннями з різних дисциплін та збереженням здоров'я.

Третя педагогічна умова спрямована на формування у школярів практичного досвіду, самостійності та особистих якостей у збереженні здоров'я. До особистісних якостей, які визначають здоров'язбережувальну діяльність, відносяться організаторські та комунікативні здібності, здатність до емпатії, до самоуправління, формування стратегій поведінки у вирішенні конфліктних ситуацій. Від рівня розвитку цих здібностей залежать також технології навчання ведення здорового способу життя, наприклад визначення позитивного впливу на здоров'я певних чинників, як от основ режиму дня чи правил здорового харчування (Скиба, Кочерга, 2020, с. 174-175). Заохочення учнів до власного аналізу стану здоров'я та впровадження корисних звичок відбувається у процесі проведення

проектів, тренінгів і створення комфортного навчального середовища у закладах загальної середньої освіти.

Самостійність – це важливий крок у формуванні здорових звичок школярів. Розвиток самостійності учнів на уроках фізичної культури відбувається шляхом використання таких методик, як:

а) оптимізація навчального середовища: створення атмосфери, де школярі мають доступ до корисної інформації (наприклад, стенди зі здоров'язбережувальними порадами) та можуть самостійно обирати способи підтримання здоров'я;

б) навчальні проекти: упровадження проектного навчання, де здобувачі освіти працюють над завданнями, спрямованими на покращення фізичного стану (наприклад, створення плану здорового дня або розробка вправ для щоденної зарядки);

в) застосування інструментів самоаналізу: навчання учнів самостійно оцінювати свій фізичний стан і прогрес, використовуючи щоденники здоров'я або мобільні додатки для моніторингу активності.

Відповідно до визначених аспектів третьої педагогічної мови формування здоров'язбережувальної компетентності учнів у закладах загальної середньої освіти на уроках фізичної культури вважаємо, що її імплементація відбуватиметься за допомогою таких дій:

– формування навичок самоконтролю за фізичним станом (через тести, самооцінювання, щоденники спостережень);

– залучення учнів до створення індивідуальних фізкультурно-оздоровчих програм;

– впровадження цифрових освітніх інструментів, зокрема відеотренувань, мобільних додатків для фізичної активності;

– організацію рухової активності поза межами уроків: рухливі перерви, секції, флешмоби;

– модернізацію шкільного середовища (обладнання майданчиків, зон активного дозвілля), що стимулює учнів до руху впродовж дня.

Таким чином, реалізація зазначених педагогічних умов у практиці уроків фізичної культури дозволяє створити сприятливе середовище для формування стійкої здоров'язбережувальної компетентності здобувачів освіти, сприяє їхньому гармонійному фізичному, соціальному й особистісному розвитку, що відповідає сучасним освітнім та соціальним викликам. Усі проаналізовані дії, що стосуються визначених педумов спрямовані на всебічний розвиток здоров'язбережувальної компетентності, щоб учні могли самостійно дбати про своє здоров'я

Висновки і перспективи подальших досліджень. Проведений аналіз теоретичних джерел і практичних підходів до проблеми формування здоров'язберезувальної компетентності учнів засвідчує, що забезпечення ефективного здоров'язбереження в умовах сучасної школи є однією із ключових освітніх задач. Уроки фізичної культури, за умови наявності відповідних педагогічних умов, мають значний потенціал для формування в учнів ціннісного ставлення до здоров'я, мотивації до фізичної активності та навичок здорового способу життя. Це зумовлює наукову новизну й практичну значущість дослідження у зазначеному напрямі.

Однак, незважаючи на наявність наукових розробок у цьому напрямі, проблема реалізації системного, цілісного підходу до формування здоров'язберезувальної компетентності учнів на уроках фізичної культури залишається недостатньо дослідженою і потребує подальшого наукового осмислення.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрющенко, Т. К. (2018). *Сутність технології формування здоров'язберезувальної компетентності дошкільників. Сучасні 60 здоров'язберезувальні технології*: монографія, Ю. Д. Бойчук (ред.). Харків: Оригінал. (Andriushchenko, T. K. (2018). *The Essence of the Technology for Developing Health-Preserving Competence in Preschool Children. Modern Health-Preserving Technologies: Monography*. In Yu. D. Boichuk (Ed.). Kharkiv: Oryhinal).
- Ващенко, О., Свириденко, С. (2006). Готовність вчителя до використання здоров'язберігаючих технологій у навчально-виховному процесі. *Здоров'я та фізична культура*, 8, 1–6. (Vashchenko, O., Svyrydenko, S. (2006). Teacher's Readiness to Use Health-Preserving Technologies in the Educational Process. *Health and Physical Culture*, 8, 1–6).
- Гладощук, О. Г. (2008). *Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів у системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі* (автореф. дис. ... канд. пед. наук, 13.00.02). Київ. (Hladoshchuk, O. V. (2008). *Pedagogical Conditions for Improving the Culture of Health Promotion among Pupils within the System of Physical Education in Higher Education Institutions* (PhD thesis abstract). Kyiv).
- Гнатюк, О. В. (2017). Формування здоров'язберезувальної компетентності у здобувачів освіти в сучасних умовах навчання. Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/728357/1/Текст.pdf> (Hnatiuk, O. V. (2017). Formation of Health-Preserving Competence in Pupils under Modern Educational Conditions. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/728357/1/Текст.pdf>).
- Горашук, В. П. (2005). *Організація навчально-виховного процесу з валеології в загальноосвітній середній школі*: навч. посіб. для студ. вищих пед. навч. закл. Луганськ: Альма-матер. (Horashchuk, V. P. (2005). *Organization of the Educational Process in Valeology in General Secondary School: A Textbook for Pupils of Higher Pedagogical Institutions*. Luhansk: Alma-Mater).

- Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році. (2022). Режим доступу: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.16.fizychna.kultura.20.08.2022.pdf> (Instructional and Methodological Recommendations for Organizing the Educational Process and Teaching Subjects in General Secondary Education Institutions in the 2022/2023 Academic Year. (2022). Retrieved from: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2022/08/20/01/Dodatok.16.fizychna.kultura.20.08.2022.pdf>)
- Колонькова, О. Литовченко, О. (2009). *Здоров'язберігаючі технології у навчальному закладі*. Київ: Шкільний світ. (Kolonkova, O., Lytovchenko, O. (2009). *Health-Preserving Technologies in Educational Institution*. Kyiv: Shkilnyi svit).
- Овчарук, В. В., Овчарук, В. Г. (2021). *Формування здоров'язберігаючої компетентності студентів технічних закладів вищої освіти засобами фізичного виховання: монографія*. Вінниця: ВНТУ, 2021. (Ovcharuk, V. V., Ovcharuk, V. H. (2021). *Formation of Health-Preserving Competence of Pupils in Technical Higher Education Institutions by Means of Physical Education: Monography*. Vinnytsia: VNTU).
- Скиба, Ю. А., Кочерга, Є. В. (2020). Реалізація педагогічних умов розвитку здоров'язберезувальної компетентності вчителів хімії у закладах післядипломної освіти. *Вісник післядипломної освіти, Серія «Педагогічні науки», 11(40)*, 170–182. (Skyba, Yu. A., Kocherha, Ye. V. (2020). *Implementation of Pedagogical Conditions for the Development of Health-Preserving Competence of Chemistry Teachers in Institutions of Postgraduate Education. Bulletin of Postgraduate Education, Series «Pedagogical Sciences», 11(40)*, 170–182).

SUMMARY

Zhyzhanov Oleksii. Implementation of Modern Pedagogical Conditions for the Formation of Health-Preserving Competence of Pupils in General Secondary Education Institutions during Physical Culture Lessons.

The purpose of this article is to define the modern pedagogical conditions for the formation of pupils' health-preserving competence and their implementation in general secondary education institutions during physical culture lessons. A comprehensive set of theoretical and empirical research methods was applied, including observation of the educational process during physical culture classes; analysis of scientific and methodological literature; generalization of advanced pedagogical experience; systematization and classification of available data; and modeling of pedagogical conditions for developing health-preserving competence. The study identified three key pedagogical conditions that facilitate the formation of pupils' health-preserving competence within the context of physical culture in schools. The first condition – creating a motivational environment based on value orientations – aims to foster internal awareness of health as a fundamental life value. Its implementation will be carried out through motivational conversations, role-playing games, the creation of a positive emotional atmosphere during the lesson, the establishment of success situations, and the stimulation of personal interest in achieving results. The second condition – enhancing knowledge and skills of health-preserving content through individualized learning and integration of health-oriented methods – focuses on adapting instruction to pupils' personal needs and expanding their competence

through tailored approaches. The implementation of it will be facilitated by the introduction of differentiated physical activities considering pupils' age, gender, and psychophysiological characteristics; the use of modern health-improving methods; the inclusion of theoretical knowledge elements in the educational process to deepen the understanding of health fundamentals; and interdisciplinary integration. The third condition – teaching pupils to organize independent health-preserving activities by optimizing the educational environment – is directed toward developing pupils' practical experience, autonomy, and personal responsibility for maintaining health. The practical significance of the research lies in highlighting health preservation as a core task of contemporary education. The implementation will be carried out through the development of self-monitoring skills related to physical condition, engaging pupils in creating individual physical education and wellness programs, the introduction of digital educational tools, organizing physical activity beyond classroom lessons, and the modernization of the school environment. The conclusions and prospects for further study underscore the need to explore pedagogical conditions that most effectively support the development of health-preserving competence in the school setting, particularly during physical culture lessons.

Key words: *pedagogical conditions, health-preserving competence, motivation, knowledge, skills, general secondary education institutions, physical culture lessons, pupils.*

УДК 378

Ігор Кравченко

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0003-3125-2131

Денис Деменков

КЗ Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

ORCID ID 0000-0001-5683-0052

DOI 10.24139/2312-5993/2025.02/070-079

АНАЛІЗ ФОРМ ОРГАНІЗАЦІЇ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ СІЛЬСЬКОЇ МІСЦЕВОСТІ

У статті визначені завдання фізкультурно-оздоровчої діяльності. Проаналізовано форми організації занять фізичною культурою і спортом. Розглянуті сучасні тенденції, які суттєво впливають на стан і розвиток сільської освіти. Уточнено поняття «фізкультурно-оздоровча діяльність».

Ключові слова: *форми організації, фізкультурно-оздоровча діяльність, заклади загальної середньої освіти сільської місцевості, фізична культура і спорт.*

Постановка проблеми. Перехід України до ринкових відносин істотно вплинув на стан фізичної культури й спорту в країні. З'явилася тенденція до заморожування й ліквідації фізкультурно-оздоровчих об'єктів, скоротилося виробництво спортивного устаткування й інвентарю, скасовано посади інструкторів-методистів, знизилася